

RAJMUND TOMIK

Akademia Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki, Katowice, Polska ■ The Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice, Poland

AGNIESZKA ARDEŃSKA

Akademia Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki, Katowice, Polska ■ The Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice, Poland

MAGDALENA ARDEŃSKA

Akademia Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki, Katowice, Polska ■ The Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice, Poland

Motywy podejmowania studiów na kierunku turystyka i rekreacja

Motives for Studying Tourism and Recreation

Streszczenie: Motyw to pojedyncza składowa wielowymiarowego zjawiska motywacji. Motywacja jest stanem wewnętrznej gotowości do działania. Jako siła napędowa każdego działania człowieka jest również warunkiem skutecznej edukacji. Analiza motywacji do studiów, będąca tematem niniejszej pracy, opiera się na teorii samodeterminacji. Celem badań były identyfikacja, analiza i diagnoza motywacji studentów kierunku turystyka i rekreacja do podjęcia studiów w AWF Katowice. Badaniami objęto 450 studentów. Zastosowano metodę sondażu diagnostycznego techniką ankietową. Udział w badaniach był dobrowolny i anonimowy. Narzędziem badawczym był kwestionariusz ankiety *Dlaczego studiujesz?* przygotowany według the Academic Motivation Scale. Najwyższą średnią odpowiedzi odnotowano w przypadku twierdzenia *Po to, żeby później lepiej zarabiać, mieć szansę na wyższe zarobki*, a najniższą w przypadku twierdzenia *Nie mogę zrozumieć, dlaczego poszedłem/poszłam na studia i, szczerze, nie dbam o to*. U badanych dominująca okazała się motywacja zewnętrzna regulowana – pierwszy poziom motywacji zewnętrznej. Studenci turystyki i rekreacji najmniej identyfikowali się z twierdzeniami z grupy amotywacji. Istotnie statystycznie różnice motywacji mężczyzn i kobiet odnotowano w przypadku amotywacji (wyższa u mężczyzn), motywacji zewnętrznej regulowanej oraz motywacji zewnętrznej zidentyfikowanej (wyższe średnie u kobiet).

Abstract: Motives are the components that make up the multidimensional phenomenon of motivation. Motivation is the state of internal willingness to act. It is the driving force of every human activity and it is essential for effective education. The analysis of motivation to study which is the subject of this work is based on the Self Determination Theory. The aim of the research was to identify, analyse and diagnose the motivation to study of tourism and recreation students at the Academy of Physical Education in Katowice. The research included 450 students. The method of a diagnostic survey using the questionnaire technique was applied. The survey participation was voluntary and anonymous. The questionnaire titled *Why do you study?* according to the Academic Motivation Scale was used. The highest average response rate was recorded for the item *In order to have a better salary later on*. The lowest average was recorded in the case of the amotivation item *I can't see why I go to college and frankly, I couldn't care less*. The highest mean value was recorded for the first level of extrinsic motivation – external regulation, the lowest for amotivation. Statistically significant differences between males and females motivation were recorded in the case of amotivation (higher mean value in males) and two levels of extrinsic motivation

– external regulation and identified extrinsic motivation (higher mean values in females). Statistically significant differences between means of males and females motivation in the case of the internalised regulations and of all kinds of intrinsic motivation have not been recorded.

Słowa kluczowe: motywacja; studenci; teoria samodeterminacji; turystyka i rekreacja

Keywords: motivation; Self-Determination Theory; students; tourism and recreation

Otrzymano: 27 grudnia 2017

Received: 27 December 2017

Zaakceptowano: 11 maja 2018

Accepted: 11 May 2018

Sugerowana cytacja/Suggested citation:

Tomik, R., Ardeńska, A., Ardeńska, M., Motywy podejmowania studiów na kierunku turystyka i rekreacja. *Przedsiębiorczość – Edukacja [Entrepreneurship – Education]*, 14, 374–386. DOI: 10.24917/20833296.14.27

Wstęp

Motywacja to zjawisko wielowymiarowe i zróżnicowane, tak jak związana z nim aktywność człowieka. Im więcej wysiłku wymaga podejmowane działanie, tym większe znaczenie ma leżąca u jego podłoża motywacja. Motywacja jest siłą napędową, stanem wewnętrznej gotowości każdego działania człowieka. Motyw to pojedyncza składowa, przyczyna określonego zachowania, a motywowanie to proces pobudzania i podtrzymywania pożądanego stanu motywacji. Identyfikacja i analiza przyczyn ludzkiego zachowania stanowią podstawę do tworzenia teorii motywacji, tłumaczących przyczyny zachowań w możliwie prosty sposób (Franken, 2013).

Analiza motywacji do studiów, będąca tematem niniejszej pracy, opiera się na teorii znanej w polskiej literaturze jako teoria samookreślenia, teoria samodeterminacji, teoria autodeterminacji lub teoria samostanowienia, a w oryginale Self-Determination Theory autorstwa Edwarda Deciego i Richarda Ryana (Deci, Ryan, 1985, 1990, 2000, 2008; Deci, Vallerand, Pelletier, Ryan, 1991). Zgodnie z założeniami tej teorii, motywacja człowieka związana jest z istnieniem trzech wrodzonych potrzeb. Są to potrzeby: autonomii (ang. *autonomy*), kompetencji (ang. *competence*) i związku z innymi ludźmi (relacji międzyludzkich, ang. *relatedness*). Potrzeby te stanowią podstawy motywacji (Deci, Ryan, 1985; Deci i in., 1991; Deci, Ryan, 2000; Vallerand, 2000). Zachowanie człowieka może być motywowane zewnętrznie i wewnętrznie, a motywacja stanowi kontinuum od stanu amotywacji przez motywację zewnętrzną, sterowalną, do motywacji wewnętrznej, autonomicznej (Ryan, Koestner, Deci, 1991). Motywacja może ewoluować etapami od amotywacji do motywacji wewnętrznej dzięki transformacji w procesie internalizacji.

Amotywacja może być rezultatem niedostrzegania wartości danego działania (Ryan, 1995), braku poczucia własnej skuteczności przy danej aktywności (Bandura, 1986) lub braku nadziei, że działanie czy aktywność przyniesie pożądaną rezultat (Seligman, 1975). Motywacja zewnętrzna od najniższego do najwyższego poziomu samodeterminacji podzielona jest na regulacje zewnętrzne, do których jedną się podporządkowuje (nagrody i kary), motywację zewnętrzną, przyjętą przez jednostkę (introjekcja, internalizacja) i motywację pochodzenia zewnętrznego, którą jednostka uważa za własną (identyfikacja,

integracja), a która jest najbliższa motywacji wewnętrznej. Student, który chce ukończyć studia, ponieważ obiecano mu dobrze płatną posadę, jest regulowany zewnętrznie i motywowany chęcią uniknięcia kary (utrata szansy na dobrą pracę) lub oczekiwaniem nagrody (wysokie wynagrodzenia). Jeżeli uważa, że ukończenie studiów to prestiżowy obowiązek młodego człowieka wobec rodziców i swojego wizerunku w środowisku, mamy do czynienia z regulacją zewnętrzną zinternalizowaną. Jeżeli uważa, że studia są ważne dla niego, mamy do czynienia z identyfikacją w rozumieniu psychologii kognitywnej, a nie z mechanizmem obronnym. Jest to etap najbliższy integracji i motywacji wewnętrznej. Motywacja wewnętrzna, autonomiczna, podzielona została na: motywację wewnętrzną ukierunkowaną na wiedzę, związaną z potrzebami eksploracji, ciekawości, uczenia się; motywację wewnętrzną, ukierunkowaną na osiągnięcia, związaną m.in. z potrzebą kompetencji; motywację wewnętrzną, ukierunkowaną na doznania, pasję, przyjemność samą w sobie (Vallerand i in., 1992).

Przegląd literatury

Badania motywacji do studiów prowadzono w kilku kierunkach. Kwestionariusz the Academic Motivation Scale posłużył do zbadania próby liczącej 3687 studentów trzech niemieckich uniwersytetów (Wilkesmann, Fischer, Virgillito, 2012). Badania prowadzono m.in. w celu wykazania, jaki wpływ na motywację do podjęcia studiów mają czynniki zewnętrzne, takie jak równoległa praca zawodowa, nietypowy wiek studentów, kierunek studiów, czas studiowania, organizacja studiów, ukierunkowanie na orientację naukową lub zawodową, tło migracyjne (pochodzenie), płeć. Orientacja naukowa studentów związana była z motywacją wewnętrzną, natomiast orientacja zawodowa miała związek z motywacją zewnętrzną. Elastyczna organizacja studiów, zapewniająca autonomię, maksymalny dostęp do kompleksowej informacji oraz współuczestnictwo w decydowaniu o przebiegu studiów wpływają pozytywnie na motywację wewnętrzną. Potrzeby i oczekiwania studentów oraz sposób postrzegania społeczności akademickiej, badane na amerykańskich uczelniach w Stanach Zjednoczonych Ameryki, wykazały, że studenci uważają, iż brak jest jednoznacznego i pozytywnego przekazu ze strony władz uczelnianych dotyczącego etosu akademickiej uczciwości. Powinno się zintegrować współpracę całej kadry akademickiej, aby przekaz kierowany do studentów pozwolił na jednoznaczne kreowanie tego etosu. Studenci postrzegają władze uczelni jako interpretujące etos akademickiej uczciwości bardziej jako unikanie nieuczciwych zachowań, a nie jako pozytywne, proaktywne podejście. Studenci opierają się na własnej ocenie moralnej, a nie na przekazie, który powinien płynąć ze strony uczelnianych autorytetów. Władze uczelni powinny krytycznie przeanalizować sposoby umożliwiające bardziej holistyczne przesłanie skierowane do studentów, przyświecające kreowaniu etosu akademickiej uczciwości, aby mógł on panować wśród akademickiej społeczności (Robinson, Glanzer, 2017).

Badanie kontinuum motywacyjnego w strukturze akademickiej samodeterminacji, przeprowadzone przy zastosowaniu the Academic Motivation Scale, miało potwierdzić, czy typy motywacji diagnozowane przez ten kwestionariusz mają swoje miejsce w kontinuum w zależności od poziomu względnej autonomii lub samodeterminacji. Badanie przeprowadzono na dwóch próbach kanadyjskich studentów: 547 anglojęzycznych (średnia wieku 23 lata) oraz 571 francuskojęzycznych (średnia wieku 33 lata). Badanie potwierdziło istnienie struktury kontinuum motywacyjnego (Litalien i in., 2017).

Badania oparte na teorii samodeterminacji w Polsce prowadzone były np. wśród uczniów szkół ponadgimnazjalnych (Walczak, Tomczak, 2011a) oraz na próbie 190 studentów turystyki i rekreacji w AWF Poznań (Walczak, Tomczak, 2011b), gdzie zastosowano m.in. kwestionariusze badające potrzeby (Ryan, 1995), kwestionariusz motywacji w sporcie (Pelletier i in., 1995) oraz kwestionariusz aktywności fizycznej (Paffenbarger, Blair, Lee, Hyde, 1993). Wykazano, iż im wyższy był poziom aktywności fizycznej, tym wyższy był poziom motywacji zarówno zewnętrznej, jak i wewnętrznej w przeciwieństwie do amotywacji. Stopień zaspokojenia potrzeby kompetencji był najbardziej związany z poziomem podejmowanej aktywności fizycznej. Osoby uprawiające sport systematycznie miały wyższą motywację wewnętrzną.

Metodologia badań

Celem badań przedstawionych w niniejszej pracy były identyfikacja, analiza i diagnoza motywacji do studiowania na kierunku turystyka i rekreacja w AWF Katowice.

Sformułowano następujące pytania badawcze:

- Jaki jest poziom poszczególnych grup motywacyjnych badanych studentów?
- Czy istnieją różnice w motywacji do podjęcia studiów przez kobiety i mężczyzn?

Badaniami zostali objęci studenci stacjonarnych studiów pierwszego stopnia kierunku turystyka i rekreacja Wydziału Wychowania Fizycznego Akademii Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki w Katowicach (AWF) w czterech kolejnych rocznikach (2013/2014–2016/2017). Ankietywanie odbywało się metodą bezpośrednią oraz przez Internet. Studenci byli informowani o celu badań i proszeni o anonimowe oraz dobrowolne wypełnienie kwestionariuszy. Ankiety wypełniło 450 studentów, co stanowiło ok. 35% średniej liczby studentów studiów stacjonarnych pierwszego stopnia w tym okresie. Liczbę ankietowanych zawarto w tabeli 1.

Tab. 1. Liczba ankietowanych

Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
N	%	N	%	N	%
450	41	142	32	308	68

Źródło: opracowanie własne

Do badań motywacji studentów zastosowana została metoda sondażu diagnostycznego techniką ankietową. Narzędziem badań był kwestionariusz anonimowej ankiety *Motywy do podejmowania studiów. Dlaczego studiujesz?* według *The Academic Motivation Scale*, (Vallerand i in. 1992) w adaptacji własnej przygotowanej na potrzeby badań zgodnie z procedurą tłumaczenie – tłumaczenie zwrotne. Kwestionariusz obejmował 28 twierdzeń, badających amotywację, motywację zewnętrzną regulowaną, zinternalizowaną i zidentyfikowaną oraz motywację wewnętrzną ukierunkowaną na wiedzę, osiągnięcia i doznania. Twierdzenia oceniane były w skali Likerta od 1 do 7 (1 – zdecydowanie nie, 2 – nie, 3 – raczej nie, 4 – nie wiem, 5 – raczej tak, 6 – tak, 7 – zdecydowanie tak). Przyznana liczba punktów oznacza gradację zgodności respondenta z danym twierdzeniem – im więcej punktów, tym większa zgodność.

Pozycje kwestionariusza przypisane według klucza do amotywacji oznaczone zostały symbolem AM (tab. 2). Pozycje przypisane do motywacji zewnętrznej regulowanej oznaczono symbolem ZR, do motywacji zewnętrznej zinternalizowanej – symbolem ZIN, a do motywacji zewnętrznej zidentyfikowanej – symbolem ZID (tab. 3). Pozycje badające motywację wewnętrzną ukierunkowaną na wiedzę otrzymały symbol WW, badające motywację wewnętrzną ukierunkowaną na osiągnięcia oznaczono symbolem WO, a pozycje przypisane do motywacji wewnętrznej ukierunkowanej na doznania oznaczono symbolem WD (tab. 4).

Tab. 2. Amotywacja – klucz do pozycji kwestionariusza

Szczerze, nie wiem; czuję, że marnuję czas na studiach	AM05
Kiedyś miałem/miałam dobre powody, aby iść na studia, ale teraz zastanawiam się, czy je kontynuować	AM12
Nie mogę zrozumieć, dlaczego poszedłem/poszłam na studia i, szczerze, nie dbam o to	AM19
Nie wiem, nie rozumiem, co ja tutaj robię (na studiach)	AM26

Źródło: opracowanie własne

Tab. 3. Motywacja zewnętrzna – klucz do pozycji kwestionariusza

Regulowana zewnętrznie	
Ponieważ z samą maturą nie znajdę dobrze płatnej pracy	ZR01
Po to, żeby uzyskać później bardziej szanowaną i prestiżową posadę	ZR08
Ponieważ chcę lepiej żyć, mieć potem „dobre życie”	ZR15
Po to, żeby później lepiej zarabiać, mieć szansę na wyższe zarobki	ZR22
Zinternalizowana	
Aby udowodnić sobie, że jestem w stanie uzyskać dyplom i tytuł licencjata	ZIN07
Ponieważ kiedy osiągam sukcesy na studiach, czuję, że dużo znaczę, jestem osobą ważną	ZIN14
Aby sobie udowodnić, że jestem osobą mądrą i inteligentną	ZIN21
Ponieważ chcę sobie pokazać, że mogę osiągnąć sukces na moich studiach	ZIN28
Zidentyfikowana	
Ponieważ edukacja na studiach pomoże mi lepiej przygotować się do wybranej kariery zawodowej	ZID03
Ponieważ ostatecznie umożliwi mi to wejście na rynek pracy w dziedzinie, w której zechcę	ZID10
Ponieważ to pomoże mi dokonać lepszego wyboru drogi mojej kariery	ZID17
Ponieważ kilka dodatkowych lat nauki pozwoli mi zostać bardziej kompetentnym i fachowym pracownikiem	ZID24

Źródło: opracowanie własne

Tab. 4. Motywacja wewnętrzna – klucz do pozycji kwestionariusza

Ukierunkowana na wiedzę	
Ponieważ uczenie się nowych rzeczy sprawia mi przyjemność i daje mi satysfakcję	WW02
Ponieważ bardzo lubię odkrywać nowe rzeczy i informacje nigdy wcześniej mi nie znane	WW09
Ponieważ mogę poszerzać wiedzę z przedmiotów, które mi się podobają, które lubię	WW16
Ponieważ mogę kontynuować uczenie się i poszerzać wiedzę o interesujących mnie rzeczach	WW23

Ukierunkowana na osiągnięcia	
Ponieważ studia dają mi możliwość prześcignania samego siebie, co sprawia mi przyjemność	WO06
Ponieważ lubię prześcigać samego siebie w moich osobistych osiągnięciach	WO13
Ponieważ osiągnięcia i sukcesy w procesie trudnej działalności naukowej dają mi satysfakcję	WO20
Ponieważ dążenie do samodoskonalenia się daje mi osobistą satysfakcję	WO27
Ukierunkowana na doznania	
Ponieważ sprawia mi dużą przyjemność, kiedy mogę przekazywać moje poglądy innym i wymieniać się nimi	WD04
Dla przyjemności, której doświadczam, kiedy czytam interesujących autorów	WD11
Dla przyjemności, której doświadczam, kiedy czuję się całkowicie zaabsorbowany tym, co napisał dany autor	WD18
Dla wyższych uczuć, których doświadczam podczas czytania na różnorodne interesujące tematy	WD25

Źródło: opracowanie własne

Oceny rzetelności skali dokonano metodą Alfa Cronbacha. Obliczono współczynnik α dla poszczególnych poziomów motywacyjnych odrębnie dla motywacji zewnętrznych i motywacji wewnętrznych oraz dla całego kwestionariusza. We wszystkich przypadkach uzyskano współczynnik $\alpha > 0,78$, co świadczy o wysokiej zgodności wewnętrznej (rzetelności) narzędzia badawczego. Statystycznej analizie danych dokonano, wykonując statystyki opisowe dla całej grupy badanych (średnia M, odchylenie standardowe SD, mediana Me, moda Mo, liczność mody) oraz z podziałem względem płci (średnia M, odchylenie standardowe SD). Ze względu na charakter rozkładów i specyfikę zmiennych oraz nielosowy dobór próby do weryfikacji hipotez (istotność różnic motywacji mężczyzn i kobiet) zastosowano test nieparametryczny U Manna-Whitneya. Założono poziom istotności $\alpha < 0,05$. Wielkość efektu różnic obliczono wzorem d Cohena.

Wyniki badań

Miary tendencji centralnej i odchylenia standardowe dla 28 twierdzeń, zawartych w kolejnych pozycjach kwestionariusza, będące wynikiem analiz całej grupy studentów kierunku turystyka i rekreacja ($n = 450$) przedstawiono w tabeli 5. Najwyższą średnią (5,58), medianę o wartości 6, modę o wartości 6 i o liczności 143, odnotowano w przypadku pozycji nr 22 z grupy motywacji zewnętrznej regulowanej: *Po to, żeby później lepiej zarabiać, mieć szansę na wyższe zarobki*. Najniższą średnią, równą 2,12, medianę o wartości 2, modę o liczności 208 i wartości 1, odnotowano w przypadku pozycji nr 19 z grupy amotywacji: *Nie mogę zrozumieć, dlaczego poszedłem/poszłam na studia i, szczerze, nie dbam o to*. Cztery najniższe średnie odnotowano w przypadku czterech pozycji kwestionariusza, badających amotywację. Najliczniejszą modę (225) o wartości 1 odnotowano w przypadku pozycji nr 26 z grupy amotywacji: *Nie wiem, nie rozumiem, co ja tutaj robię (na studiach)*. Najmniej liczną modę (100) oraz wartości 5 odnotowano w przypadku twierdzenia z grupy motywacji zewnętrznej zinternalizowanej (pozycja nr 21) *Aby sobie udowodnić, że jestem osoba mądrą i inteligentną*.

Tab. 5. Statystyki opisowe dla 28 pozycji kwestionariusza

Klucz	M	SD	Me	Mo	Liczność Mo
	n = 450				
ZR22	5,58	1,27	6	6	143
ZR15	5,49	1,35	6	6	150
WW16	5,38	1,32	6	5	137
WW23	5,37	1,31	6	5	143
ZID03	5,28	1,37	5	5	144
ZR08	5,26	1,43	6	6	148
ZID24	5,24	1,42	6	6	150
WW09	5,19	1,25	5	5	162
WW02	5,10	1,29	5	5	172
ZID10	5,08	1,47	5	5	132
ZID17	5,05	1,34	5	5	168
ZR01	4,96	1,71	5	5	128
ZIN28	4,80	1,58	5	5	119
ZIN07	4,71	1,78	5	6	109
WO27	4,71	1,42	5	5	161
ZIN14	4,37	1,59	5	5	120
WO13	4,29	1,60	4	5	114
ZIN21	4,29	1,85	5	5	100
WD04	3,91	1,59	4	4	118
WO20	3,91	1,52	4	4	122
WO06	3,88	1,54	4	4	115
WD25	3,72	1,59	4	4	107
WD11	3,40	1,51	3	3	109
WD18	3,22	1,47	3	4	122
AM12	2,94	1,65	3	2	115
AM05	2,55	1,55	2	1	143
AM26	2,15	1,48	2	1	225
AM19	2,12	1,34	2	1	208

Źródło: opracowanie własne

Wartości oraz wyniki testów istotności różnic średnich mężczyzn i kobiet dla 28 twierdzeń przedstawiono w tabeli 6. W grupie mężczyzn najwyższą wartość średniej (5,42) odnotowano w przypadku pozycji kwestionariusza nr 16 z grupy motywacji wewnętrznej ukierunkowanej na wiedzę: *Ponieważ mogę poszerzać wiedzę z przedmiotów, które mi się podobają, które lubię*. Z kolei najniższą średnią (2,35) odnotowano w przypadku pozycji nr 26 z grupy amotywacji: *Nie wiem, nie rozumiem, co ja tutaj robię (na studiach)*. U kobiet najwyższą wartość średniej (5,71) odnotowano w przypadku pozycji kwestionariusza nr 22 z grupy motywacji zewnętrznej regulowanej: *Po to, żeby później lepiej zarabiać, mieć szansę na wyższe zarobki*. Z kolei najniższą średnią (1,99) odnotowano w przypadku pozycji nr 19 z grupy amotywacji: *Nie mogę zrozumieć, dlaczego poszedłem/poszłam na studia i, szczerze, nie dbam o to*. Istotne statystycznie różnice motywacji mężczyzn i kobiet odnotowano w przypadku 11 pozycji kwestionariusza, z czego najwyższą wartość efektu

uzyskano w przypadku pozycji nr 10 z grupy motywacji zewnętrznych zidentyfikowanych ($d = 0,44$, wyższa średnia u kobiet): *Ponieważ ostatecznie umożliwi mi to wejście na rynek pracy w dziedzinie, w której zechcę.*

Tab. 6. Różnice 28 średnich motywacji mężczyzn i kobiet

Klucz	Mężczyźni n = 142		Kobiety n = 308		Test Up	d Cohena
	M	SD	M	SD		
ZR 01	4,63	1,88	5,12	1,61	0,01*	0,29
WW 02	4,97	1,49	5,16	1,19	0,35	0,15
ZID 03	4,96	1,50	5,42	1,29	0,00*	0,33
WD 04	4,05	1,58	3,84	1,59	0,18	0,13
AM 05	2,79	1,61	2,44	1,51	0,03*	0,22
WO 06	3,87	1,62	3,88	1,50	0,98	0,01
ZIN 07	4,56	1,79	4,78	1,78	0,22	0,12
ZR 08	4,94	1,63	5,41	1,31	0,01*	0,33
WW 09	5,16	1,26	5,20	1,25	0,76	0,03
ZID 10	4,63	1,65	5,28	1,33	0,00*	0,44
WD 11	3,49	1,49	3,36	1,51	0,36	0,09
AM 12	3,14	1,51	2,85	1,71	0,02*	0,18
WO 13	4,35	1,58	4,26	1,60	0,74	0,05
ZIN 14	4,18	1,65	4,46	1,56	0,09	0,18
ZR 15	5,25	1,51	5,59	1,25	0,05*	0,25
WW 16	5,42	1,30	5,37	1,33	0,81	0,03
ZID 17	4,82	1,41	5,16	1,29	0,02*	0,25
WD 18	3,23	1,42	3,21	1,50	0,84	0,01
AM 19	2,41	1,36	1,99	1,31	0,00*	0,31
WO 20	3,89	1,61	3,92	1,48	0,86	0,01
ZIN 21	4,01	1,81	4,42	1,85	0,03*	0,22
ZR 22	5,30	1,44	5,71	1,16	0,01*	0,33
WW 23	5,28	1,26	5,42	1,32	0,19	0,10
ZID 24	4,92	1,50	5,39	1,35	0,00*	0,33
WD 25	3,60	1,53	3,77	1,61	0,22	0,11
AM 26	2,35	1,53	2,06	1,46	0,03*	0,20
WO 27	4,67	1,51	4,72	1,39	0,81	0,04
ZIN 28	4,77	1,72	4,80	1,51	0,75	0,02

* różnice istotne statystycznie na poziomie $p < 0,05$

Źródło: opracowanie własne

Miary tendencji centralnej i odchylenia standardowe dla siedmiu poziomów motywacji całej grupy przedstawiono w tabeli 7. Najwyższą wartość średniej (5,32) odnotowano dla motywacji zewnętrznej regulowanej. Najwyższą wartość mody (5,50) o liczności 52 odnotowano dla motywacji wewnętrznej ukierunkowanej na wiedzę. Najniższą wartość średniej (2,44) i mody (1,00) o najwyższej liczności 67 odnotowano w przypadku amotyacji.

Średnie i odchylenia standardowe siedmiu poziomów motywacji mężczyzn i kobiet oraz wyniki testu istotności różnic średnich motywacji mężczyzn i kobiet przedstawiono w tabeli 8. Istotne statystycznie różnice pomiędzy średnimi poszczególnych poziomów motywacji mężczyzn i kobiet odnotowano w przypadku amotywacji (wyższa średnia u mężczyzn), motywacji zewnętrznej regulowanej oraz motywacji zewnętrznej zidentyfikowanej (wyższe średnie u kobiet). Obliczoną wielkość efektu tych różnic (0,27–0,43) można ocenić jako średnią. Nie stwierdzono statystycznie istotnych różnic między średnimi motywacji mężczyzn i kobiet w przypadku motywacji zewnętrznej zinternalizowanej oraz wszystkich trzech poziomów motywacji wewnętrznej.

Tab. 7. Statystyki opisowe dla siedmiu poziomów motywacji

Motywacja		M	SD	Me	Mo	Liczność Mo
n = 450						
Amotywacja		2,44	1,26	2,25	1,00	67
Zewnętrzna	regulowana	5,32	1,12	5,50	5,25	48
	zinternalizowana	4,54	1,36	4,75	5,25	38
	zidentyfikowana	5,16	1,12	5,25	5,25	55
Wewnętrzna	wiedza	5,26	0,98	5,25	5,50	52
	osiągnięcia	4,20	1,20	4,25	4,00	47
	doznania	3,56	1,21	3,50	4,00	42

Źródło: opracowanie własne

Tab. 8. Różnice siedmiu poziomów motywacji kobiet i mężczyzn

Motywacja M		Mężczyźni n = 142		Kobiety n = 308		Test U p	d Cohena
		SD	M	SD	K		
Amotywacja		2,67	1,17	2,34	1,29	0,00*	0,27
Zewnętrzna	regulowana	5,03	1,28	5,46	1,01	0,00*	0,38
	zinternalizowana	4,38	1,34	4,61	1,36	0,08	0,17
	zidentyfikowana	4,83	1,21	5,31	1,04	0,00*	0,43
Wewnętrzna	wiedza	5,21	0,96	5,29	0,99	0,23	0,08
	osiągnięcia	4,20	1,22	4,20	1,20	0,92	0,00
	doznania	3,59	1,10	3,55	1,26	0,63	0,04

* różnice istotne statystycznie na poziomie $p < 0,05$

Źródło: opracowanie własne

Podsumowanie

Motywy do podejmowania studiów można analizować przez szczegółowe preferencje dotyczące konkretnych twierdzeń zawartych w kolejnych pozycjach kwestionariusza oraz omawiając motywację opartą na złożonej, siedmioczynnikowej strukturze. Analiza wyników dla poszczególnych pozycji kwestionariusza, które można nazwać motywami lub powodami studiowania, nie daje informacji o tym, jaki jest poziom amotywacji, motywacji zewnętrznej czy wewnętrznej studentów, natomiast odnosi się do konkretnego sformułowania i może dać pewien obraz szczegółowej preferencji badanej grupy. Pozwala zidentyfikować konkretne wybory ankietowanych dotyczące pozycji kwestionariusza należących do jednego z siedmiu rodzajów motywacji. Pomimo rysujących się tendencji związanych z dominacją konkretnych poziomów motywacji, nie wszystkie pozycje należące do danego poziomu są podobnie oceniane, czyli nie mają takiego samego znaczenia dla respondentów, a czasem wręcz występują między nimi duże rozbieżności.

Badana grupa studentów AWF Katowice najmniej identyfikowała się z pozycjami kwestionariusza z grupy amotywacji, szczególnie z pozycją: *Nie mogę zrozumieć, dlaczego poszedłem/poszłam na studia i, szczerze, nie dbam o to*. Prawie połowa wszystkich ankietowanych deklarowała odpowiedź *zdecydowanie nie* w przypadku sformułowania *Nie wiem, nie rozumiem, co ja tutaj robię* (na studiach). Odpowiedzi mężczyzn pasowały się tu pomiędzy *nie* i *raczej nie*. Poziom amotywacji badanych studentów jest najniższy spośród pozostałych poziomów motywacji, pasuje się między odpowiedziami *nie* a *raczej nie*. Mężczyźni w badanej próbie charakteryzowali się istotnie wyższą amotywacją – ich odpowiedzi pasowały się bliżej *raczej nie*, podczas gdy odpowiedzi studentek były bliższe *nie*. Odnosząc się do wyników innych badaczy, można zauważyć, że różnice w poziomie amotywacji do studiowania mężczyzn i kobiet nie są regułą. Różnic takich nie odnotowano na przykład w badaniach próby 745 studentów kanadyjskich uniwersytetów (Valларанд i in., 1992) oraz 3687 studentów trzech niemieckich uniwersytetów (Wilkesmann i in., 2012). Istotnie wyższą amotywację mężczyzn stwierdzono natomiast, badając motywację do studiów 283 amerykańskich studentów psychologii (Horyna, Bonds-Raacke, 2012), 156 tureckich studentów wychowania fizycznego (Turkmen, 2013), 186 tureckich studentów kierunków związanych z kulturą fizyczną (Ardeńska i in., 2016) oraz 1214 greckich uczniów (Barkoukis i in., 2008).

Najważniejszym powodem podjęcia studiów (odpowiedzi pomiędzy *raczej tak* a *tak*) dla badanych studentek było twierdzenie należące do grupy motywacji zewnętrznej regulowanej: *Po to, żeby później lepiej zarabiać, mieć szansę na wyższe zarobki*. Preferencje kobiet istotnie różniły się tu od preferencji mężczyzn – kobiety odpowiadały bliżej *tak*, a mężczyźni mniej zdecydowanie, bliżej *raczej tak*. Mężczyźni najbardziej identyfikowali się z niezwiązaną z nagrodami w formie finansowej pozycją z grupy motywacji wewnętrznej ukierunkowanej na wiedzę: *Ponieważ mogę poszerzać wiedzę z przedmiotów, które mi się podobają, które lubię*. Największa różnica motywacji mężczyzn i kobiet wystąpiła w przypadku twierdzenia z grupy motywacji zewnętrznej zidentyfikowanej: *Ponieważ ostatecznie umożliwi mi to wejść na rynek pracy w dziedzinie, w której zechcę* (odpowiedzi kobiet pasowały się pomiędzy *raczej tak* a *tak*, mężczyzn – bliżej *raczej tak*).

Motywacja studentów bez podziału grupy względem płci, badana przez pryzmat siedmioczynnikowej struktury, jest zdominowana przez motywację zewnętrzną, przede wszystkim zewnętrzną regulowaną (odpowiedzi pomiędzy *raczej tak* a *tak*). Jest to

pierwszy poziom motywacji zewnętrznej pochodzenia, związany z systemem kar i nagród. Studentki AWF Katowice wykazały istotnie wyższą od studentów mężczyzn (wszystkie odpowiedzi oscylujące wokół *raczej tak*) motywację zewnętrzną, szczególnie zewnętrzną regulowaną i zidentyfikowaną. Wyniki te są podobne do uzyskanych przy badaniu studentów kanadyjskich. Vallarand i in. (1992) również odnotowali najwyższy poziom motywacji regulowanej studentów, jednak bez istotnych statystycznie różnic tej motywacji mężczyzn i kobiet. Istotne różnice wystąpiły natomiast w przypadku motywacji zewnętrznej zinternalizowanej mężczyzn (niższa motywacja) i kobiet (wyższa motywacja) oraz, podobnie jak w przypadku studentów AWF Katowice, motywacji zewnętrznej zidentyfikowanej. Istotnie wyższy poziom motywacji zewnętrznej regulowanej oraz motywacji zewnętrznej zidentyfikowanej amerykańskich studentek stwierdziły w swoich badaniach Horyna i Bonds-Raacke (2012). Badając motywację 240 amerykańskich studentów biznesu i edukacji, Hegarty (2010) odnotował również najwyższą średnią dla motywacji zewnętrznych, nie odniósł się jednak do różnic motywacji mężczyzn i kobiet. Wilkesmann i in. (2012) wśród niemieckich studentów zaobserwowali z kolei istotnie niższą motywację zewnętrzną kobiet. Podobnie Turkmen (2013) odnotował istotnie wyższą motywację zewnętrzną regulowaną u studiujących tureckich mężczyzn.

Z przeprowadzonych badań można wyciągnąć następujące wnioski:

- Najwyższy poziom motywacji badanych studentów związany był z motywacją zewnętrzną regulowaną. Wskazuje to na ukierunkowanie zawodowe studentów, którzy chcą przygotować się do przyszłej pracy, licząc, iż zapewni im ona prestiż i dostatnie życie. Przy tworzeniu planów i programów studiów należy zatem więcej uwagi poświęcić przygotowaniu studentów do znajomości realiów i poruszania się na rynku pracy, do prowadzenia własnej firmy. Badani studenci charakteryzowali się również wysokim poziomem motywacji wewnętrznej, ukierunkowanej na wiedzę. Informacja ta może stanowić wskazówkę dla modyfikacji planów i programów studiów oraz tworzenia nowych specjalności, które powinny zaspokoić potrzeby poznawcze studentów.
- Różnice w motywacji do studiowania kobiet i mężczyzn dotyczą amotyacji, motywacji zewnętrznej regulowanej oraz motywacji zewnętrznej zidentyfikowanej. Studenci mężczyźni są mniej pewni od studentek po co studiują, czy decyzja o studiach była decyzją właściwą. Studentki studiują, oczekując nagrody w postaci dobrze płatnej i prestiżowej pracy, ale również kierując się wewnętrznym przekonaniem, że studia pozwolą im zdobyć przewagę na rynku pracy, być kompetentnym pracownikiem i lepiej wywiązywać się z zawodowych obowiązków.

Literatura

References

- Ardeńska, A., Tomik, R., Berber, S., Düz, B., Çıvak, B., Çalişkan, U., Ogrodnik, J. (2016). A Comparison of Physical Education' Students' Motivation Using Polish and Turkish Versions of the Academic Motivation Scale. *Journal of Human Kinetics*, 54, 207–218.
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Englewood Cliffs, Prentice-Hall NJ.
- Barkoukis, V., Tsozbatzoudis, H., Grouios, G., Sideridis, G. (2008). The assessment of intrinsic and extrinsic motivation and amotivation: Validity and reliability of the Greek version of the Academic Motivation Scale. *Assessment in Education: Principles, Policy & Practice*, 15(1), 39–55.

- Deci, E.L., Ryan, R.M. (2008). Self-Determination Theory: A Macrotheory of Human Motivation, Development, and Health. *Canadian Psychology*, 49(3), 182–185.
- Deci, E.L., Ryan, R.M. (2000). The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 11, 227–268.
- Deci, E.L., Vallerand, R.J., Pelletier, L.G., Ryan, R.M. (1991). Motivation and Education: The Self-Determination Perspective. *Educational Psychologist*, 26(3, 4), 325–346.
- Deci, E.L., Ryan, R.M. (1990). A Motivational Approach to Self: Integration in Personality. *Nebraska Symposium on Motivation*, 38, 237–288.
- Deci, E.L., Ryan, R. M. (1985). *Intrinsic Motivation and Self-Determination in Human Behavior*. New York: Plenum Press.
- Franken, R.E. (2013). *Psychologia motywacji*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Hegarty, N. (2010). Application of the Academic Motivation Scale to graduate school students. *The Journal of Human Resource and Adult Learning*, 6(2), 48–55.
- Horyna, B., Bonds-Raacke, J. M. (2012). Differences in Students’ Motivation to Attend College: Large versus Small High Schools. *Education*, 132(4), 708–724.
- Litalien, D., Morin, A.J.S., Gagné, M., Vallerand, R.J., Losier, G.F., Ryan, R.M. (2017). Evidence of a continuum structure of academic self-determination: A two-study test using a bifactor-ESEM representation of academic motivation. *Contemporary Educational Psychology*, 51, 67–82.
- Pelletier, L.G., Fortier, M.S., Vallerand, R.J., Tuson, K.M., Brière, N.M., Blais, M.R. (1995). Toward a new measure of intrinsic motivation, extrinsic motivation, and amotivation in sports: The Sport Motivation Scale (SMS). *Journal of Sport & Exercise Psychology*, 17, 35–53.
- Paffenbarger, R.S. Jr., Blair, S.N., Lee, I.M., Hyde, R.T. (1993). Measurement of physical activity to assess health effects in free-living populations. *Medicine and Science in Sports and Exercise*, 25(1), 60–70.
- Robinson, J.A., Glanzer, P.L. (2017). Building a Culture of Academic Integrity: What Students Perceive and Need. *College Student Journal*, 51(2), 209–221.
- Ryan, R.M. (1995). Psychological Needs and the Facilitation of Integrative Processes. *Journal of Personality*, 63, 397–427.
- Ryan, R.M., Koestner, R., Deci, E.L. (1991). Ego-Involved Persistence: When Free Choice Behavior is not Intrinsically Motivated. *Motivation and Emotion*, 15, 185–205.
- Seligman, M.E.P. (1975). *Helplessness*. Freeman, San Francisco.
- Turkmen, M. (2013). The Relationships between Gender, Physical Self-Perception, Sport Experience, Motivation Orientations and Academic Success. *International Journal of Academic Research*, 5(5), 66–72.
- Vallerand, R.J. (2000). Deci and Ryan’s Self-Determination Theory: A View from the Hierarchical Model of Intrinsic and Extrinsic Motivation. *Psychological Inquiry*, 312–318.
- Vallerand, R.J., Pelletier, L.G., Blais, M.R., Brière, N.M., Senecal, C., Vallières, E.F. (1992). The Academic Motivation Scale: A Measure of Intrinsic, Extrinsic, and Amotivation in Education. *Educational and Psychological Measurement*, 52, 1003–1017.
- Walczak, M., Tomczak, M. (2011a). Enjoying physical education: Intrinsic Motivations to participate in physical education classes; teacher-student relation in the context of self-determination theory. W: J. Ogrodnik, E. Przybyła, K. Sas-Nowosielski (red.), *Teacher in Demanding Times*, Katowice: Wydawnictwo AWF Katowice, 123–152.
- Walczak, M., Tomczak, M. (2011b). Struktura psychologicznych uwarunkowań wybranych aspektów aktywności fizycznej w świetle teorii samodeterminacji. *Ekonomiczne Problemy Usług. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego*, 78, 127–152.
- Wilkesmann, U., Fischer, H., Virgillito, A. (2012). Academic Motivation of Students – the German case. *Discussion Papers des Zentrums für Hochschulbildung, Technische Universität*, 2, 1–19.

Rajmund Tomik, dr hab. nauk o kulturze fizycznej, prof. nadzw., Akademia Wychowana Fizycznego im. J. Kukuczki w Katowicach, Wydział Wychowania Fizycznego, kierownik Katedry Turystyki i Prozdrowotnej Aktywności Fizycznej. Proroktor ds. dydaktyki i studentów. Autor prac naukowych z zakresu nauk o sporcie i społecznych aspektów turystyki.

Rajmund Tomik, PhD, associate professor and head of the Department of Tourism and Health-Related Physical Activity, The Jerzy Kukuczka Academy of Physical Education in Katowice, Faculty of Physical Education. Vice Rector for Didactics and Students. Author of publications on sport science and social aspects of tourism.

Adres/Address:

Akademia Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki w Katowicach
Wydział Wychowania Fizycznego
Katedra Turystyki i Prozdrowotnej Aktywności Fizycznej
ul. Mikołowska 72a
40-065 Katowice, Polska
e-mail: r.tomik@awf.katowice.pl

Agnieszka Ardeńska, dr nauk kultury fizycznej, absolwentka zarządzania i marketingu, Autorka prac i badań związanych z motywacją do studiów w zakresie wychowania fizycznego, sportu, turystyki i rekreacji, motywacją do aktywności fizycznej oraz motywacją do pracy.

Agnieszka Ardeńska, PhD in Physical Culture Sciences, MSc in management and marketing. Author of publications and research related to the motivation to study in the fields of physical education, sport, tourism and recreation, motivation for physical activity, motivation to work.

Adres/Address:

Akademia Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki w Katowicach
Wydział Wychowania Fizycznego
Katedra Turystyki i Prozdrowotnej Aktywności Fizycznej
ul. Mikołowska 72a
40-065 Katowice, Polska
e-mail: a.ardenska@awf.katowice.pl

Magdalena Ardeńska, mgr, absolwentka zarządzania o specjalności zarządzanie organizacjami sportowymi i turystycznymi, doktorantka na studiach trzeciego stopnia w zakresie nauk o kulturze fizycznej. Uczestniczy w prowadzeniu badań związanych z motywacją sportowców, osób aktywnych fizycznie oraz aktywnością w przestrzeni wirtualnej.

Magdalena Ardeńska, MSc in Sport and tourism management, PhD student in Physical Culture Sciences. She participates in conducting research related to the motivation of athletes, physically active people, and activity in the virtual space.

Adres/Address:

Akademia Wychowania Fizycznego im. J. Kukuczki w Katowicach
Wydział Wychowania Fizycznego
Katedra Turystyki i Prozdrowotnej Aktywności Fizycznej
ul. Mikołowska 72a
40-065 Katowice, Polska
e-mail: m.ardenska@gmail.com